

**'N POSTMODERNE, PASTORAAL-
NARRATIEWE PERSPEKTIEF OP
SEKSUEEL-VERWANTE GESINSGEHEIME**

deur

Johan Cornelius Gouws

Voorgelê ter vervulling van die vereistes vir die graad

Philosophiae Doctor

In

Praktiese Teologie
(Pastorale Gesinsterapie)

aan die

Fakulteit Teologie
Universiteit van Pretoria

Promotor: Prof. Dr. JC Müller
Departement: Praktiese Teologie

Pretoria
November 2002

DANKBETUIGINGS

By voltooiing van die studie wil ek erkenning gee aan etlike persone en instansies:

1. Alle eer aan die Here vir wysheid, kennis en insig om hierdie proefskrif te kon skryf. Dit was alleen in diepe afhanklikheid van sy genade wat ek hierdie enorme taak kon aanpak.
2. Prof. Dr. Julian Müller van die Universiteit van Pretoria wat as promotor sowel as mentor besondere insette gelewer het en duidelike leiding gegee het ten einde hierdie taak vir my moontlik te maak. Sy diep, verrykende insette het 'n blywende indruk op my lewe gemaak en 'n aangename dimensie in my eie verhaal ingedra.
3. My mede-klasmaats wat deur hul insette tydens klasbesprekings my denke kon help vorm.
4. My vrou, Emarie, wat my nie net ondersteun en aangespoor het nie, maar ook die taalkundige versorging hanteer het en my bygestaan het met die Engelse versorging van die opsomming van my proefskrif. Dankie dat jy saam met my kinders en skoonmoeder my kon verdra en terselfdertyd motiveer om die studies te voltooi.
5. My kinders wat dikwels moes tweede viool speel wanneer hulle Pa se aandag so bitter nodig gehad het.
6. Me Marietjie Brandon wat soveel ure afgestaan het om vir my die redigering van die proefskrif sowel as die drukwerk te hanteer. Groot dank ook aan haar dogters wat dikwels middelman moes speel en haar man, Alf, wat bereid was om sy vrou aan my te "leen" vir die tydperk van my studies. Haar bystand sal my altyd bybly.
7. Me Thea Heckroodt en ander personeel by die Merensky-Biblioteek wat uit hulle pad gegaan het om vir my die nodige bronne te bekom en aan te stuur.
8. Die Ned. Geref, Gemeente Mooifontein wat deur studieverlof, baie ondersteuning en gebed dit vir my moontlik gemaak het om te kon studeer.
9. My ouers en talle vriende en kollegas wat my voortdurend aangespoor het om die studies te voltooi.
10. Di Jean Strydom, Roelf Opperman en Chris Steyn, wat as medestudente voortdurend beskikbaar was en my tot die einde toe gedra het.
11. Elkeen wat die moed gehad het om hul stories met my te deel.
12. Die Universiteit van Pretoria wat my toegelaat het om hierdie studie te kon voltooi.

OPSOMMING

Hierdie proefskrif wil vanuit navorsing met 'n postmoderne, pastoraal-narratiewe aanslag iets vertel rondom seksueel-verwante geheime.

In hoofstuk 1 val die soeklig op 'n verduideliking van die weg waarlangs die navorsing aangepak is. Deur gebruik te maak van die ABDCE-skryfformule van 'n fiksieskrywer, is ruimte geskep waarbinne narratief-gebaseerde navorsing gedoen kon word. Die navorsing word derhalwe langs die weg van aksieverhale (Action), agtergrondbegrippe (Background), die verdere ontwikkeling van die navorsing (Development), die klimaks (Climax) en einde (Ending) ontwikkel.

In hoofstuk 2 word enkele aksie-stories rondom geheime uitgebeeld. Die verhaal van Tim, asook verhale en gesprekke uit Internet-gesprekslyste en verhale uit die media met besondere klem op hedendaagse kletsprogramme, word hier weergegee.

Hoofstuk 3 bied 'n agtergrond van bepaalde perspektiewe rondom aspekte soos "language games", paralogie, dekonstruksie, postmodernisme, sosiaal-konstruksionisme en narratiewe terapie. Betekenisse wat ons handeling lei en bepaalde vrae wat aan ons praktiese denke lewe gee, word hierin uitgelig.

Hoofstuk 4 bied 'n dik, breedvoerige beskrywing van menslike seksualiteit. Verhale en perspektiewe rondom seksualiteit, "eksternalisering", seksuele mites in die samelewing asook 'n beskrywing van seksualiteit vanuit die etiese, Bybelse, na-Bybelse, sistemiese en postmoderne perspektiewe word gegee.

Hoofstuk 5 bied 'n dik, breë beskrywing van die gesin waarin aangetoon word dat die hele gesin, die groter gesin sowel as die gemeenskap by geheimhouding betrokke kan wees. Perspektiewe uit die Ou en Nuwe Testament word toegelig en daar word teen verafgoding van die ideale gesin gewaarsku. Verbond, skepping, verlossing en pneumatologie word as 'n Bybelse benadering tot die gesinslewe geïdentifiseer. Eienskappe van die moderne gesin sowel as die sogenaamde "tweede familie" word bespreek. Die verhale van Koning Dawid en Isak se gesinne

dui op die bevryding van die verlamme effek wat die verlede met sy foute op die huidige gesinslewe het.

In hoofstuk ses word aandag gegee aan 'n perspektief op seksueel-verwante geheime. Die geheime seksuele wêreld van adolessente word ondersoek en aandag word gegee aan geheime temas wat mag voorkom. Intensiewe aandag word ook gegee aan die posisie van die terapeut in gevalle waar geheimhouding in terapeutiese sessies ter sprake kom.

Hoofstuk sewe bied 'n samevattende kritiese refleksie op die navorsing, enkele gevolgtrekkings word gemaak vanuit my eie ervaring rondom die bepaalde navorsing.

SYNOPSIS

This dissertation attempts to relate something on sexual-related secrets from a postmodern, pastoral-narrative perspective.

In chapter one the focus is on an explanation of the manner in which the research is done. By using the ABDCE-formula of an author of fiction, a space is created in which narrative-based research could be done. The research develops through action stories, background concepts, further development, climax and the end.

Action stories concerning secrets characterize chapter two. The story of Tim, as well as stories and conversations from Internet discussion lists and stories from the media with the accent on current chat shows are shared.

Chapter three supplies a background of certain perspectives on aspects like language games, parody, deconstruction, postmodernism, social constructionism and narrative therapy. Meanings guiding our actions and certain questions which gives life to our practical thoughts, are highlighted.

Chapter four provides a thick description of human sexuality. Stories and perspectives on sexuality, externalization, sexual myths in the community as well as a description of sexuality from ethical, Biblical, post-Biblical, systemic and postmodern views are given.

Chapter five gives a thick description of the family and shows that the entire family, the larger family as well as the community could be involved in secrecy. Perspectives from the Old and New Testament are shared and a warning against idolisation of the ideal family is made. Covenant, creation, salvation and pneumatology are identified as a Biblical approach to family life. The modern family, its characteristics and the so-called "second family" are under discussion. The stories of King David's as well as Isaac's families bring deliverance of the paralysing effect that the past with its mistakes might have on family life in its present form..

Attention is focused on a perspective on sexual-related secrets in chapter six. The secret sexual world of the adolescent is investigated and special attention is paid to secret themes which might occur. Intensive attention is also paid to the position of the therapist regarding secrecy in therapeutic sessions.

Chapter seven gives a summarized critical reflection on the research. This includes my conclusions from own experience gained in the process.

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK	BLADSY
1. NAVORSINGSORIËTERING	1
1.1 POSISIONERING	1
1.2 BESKRYWENDE EN VERKLARENDE NAVORSING ...	2
1.2.1 Beskrywende narratiewe navorsing	2
1.2.1.1 Narratiewe onderhoude	2
1.2.1.2 Knooptipes (“Types on plot”)	3
1.2.1.3 Resultate	3
1.2.2 Verklarende narratiewe navorsing	4
1.2.2.1 Verklaring	5
1.2.2.2 Dataversameling	5
1.2.2.3 Geldigheid, betekenis en betroubaarheid	6
1.2.2.4 Data analise	6
1.2.2.5 Kenmerke van ‘n narratiewe teks	6
1.3 DIE SOSIAAL-KONSTRUKSIONISTIESE PERSPEK- TIEF OP NARRATIEWE NAVORSING	8
1.4 ‘N NARRATIEF-GEBASEERDE NAVORSING	10
1.5 AKSIE (“ACTION”)	14

HOOFSTUK	BLADSY
1.5.1	Pastoraal-narratiewe perspektief 22
1.5.2	Praktiese Teologie 22
1.5.3	Prakties-teologiese navorsingsmodel 27
1.5.4	Pastorale Gesinsterapie 30
i.	Eerste orde kubernetika 31
ii.	Tweede orde kubernetika 32
iii.	Derde orde kubernetika 33
1.6	AGTERGROND (“BACKGROUND”) 38
1.7	ONTWIKKELING (“DEVELOPMENT”) 41
1.8	KLIMAKS (“CLIMAX”) 42
1.9	SLOT (“ENDING”) 43
2.	AKSIE: DIE STORIES OOR GEHEIME 45
2.1	AKSIESTORIES 45
2.1.1	Verhale en gesprekke uit Internet-gesprekslyste 47
2.2.2	Verhale uit die media 68
3.	DIE AGTERGROND: BESKRYWING VAN EN REFLEK- TERING OP BEPAALDE KONSEPTE 76
3.1	“LANGUAGE GAMES” EN “PARALOGIE” 77
3.2	DERRIDA EN DEKONSTRUKSIE 86
i.	Teenwoordigheid 90
ii.	Différance 91

HOOFSTUK	BLADSY
iii. "Of Grammatology"	93
3.3 POSTMODERNISME	95
i. Positivistiese modernisme	99
ii. Interpretatiewe modernisme	99
iii. Kritiese modernisme	100
3.4 SOSIAAL-KONSTRUKSIONISME	106
3.4.1 Sosiaal-konstruksionisme – 'n derde orde kubernetika?	107
3.4.2 Epistemologie	108
3.4.3 Eerste orde kubernetika	111
3.4.4 Tweede orde kubernetika	112
3.4.5 Derde orde kubernetika	112
3.4.6 Teoretiese perspektiewe	114
3.4.7 Teoretiese aansluitings en verbindings	115
3.4.8 Die rol van die terapeut	116
3.5 NARRATIEWE TERAPIE	118
3.5.1 Die narratiewe model van Michael White	119
3.5.2 'n Pastoraat van narratiewe betrokkenheid	124
i. Die noodverhaal	126
ii. Die verledeverhaal	128
iii. Die verduisterde toekomsverhaal	136

HOOFSTUK	BLADSY
iv. Die hervertelde verledeverhaal	138
v. Die verbeelde toekomstverhaal	141
4. ONTWIKKELING: MENSLIKE SEKSUALITEIT	143
4.1 SEKSUELE MITES IN DIE SAMELEWING	182
4.2 SEKSUELE PERSPEKTIEWE	186
4.2.1 'n Epiese perspektief op seksualiteit	186
i) Seksualiteit en prokreasie	187
ii) Seksualiteit en rekreasie	188
iii) Seksualiteit en partisipasie	189
a) Transseksualiteit	190
b) Masturbasie	192
c) Nie-huwelikse seks	195
d) Prostitusie	205
e) Homoseksualiteit	209
f) Pedoseksualiteit	216
4.2.2 'n Bybelse perspektief op seks	217
4.2.3 Na-Bybelse perspektiewe op seksualiteit	231
i) Sterk klem op die selibate lewe	231
ii) Die erfsondeleer van Augustinus	232
4.2.4 'n Sistemiese perspektief op seksualiteit	235
4.2.5 Postmoderne perspektief op seksualiteit	240
a) Betekenis van die "postmoderne eeu"	240
b) Die kenmerke van die postmoderne mentaliteit ..	241
c) Hoe die postmoderne mentaliteit die manier affekteer waarop daar oor menslike seksualiteit gedink word	242

HOOFSTUK	BLADSY
d) Die verskillende bestanddele van menslike seksualiteit	243
i. Kognitief of intellektueel	243
ii. Affektief of emosioneel	244
iii. Fisies	244
iv. Moreel	245
v. Sosiaal	245
 5. ONTWIKKELING: PERSPEKTIEWE OP DIE GESIN	 248
5.1 OU TESTAMENTIESE PERSPEKTIEWE OP DIE GESIN	250
5.1.1 Korporatiewe verantwoordelikheid	250
5.1.2 Die rol van die verbond	251
5.1.3 Die verbondsgesin	253
5.2 NUWE TESTAMENTIESE PERSPEKTIEWE OP DIE GESIN	256
5.2.1 Jesus se perspektiewe op die gesin	257
5.2.2 Pauliniese perspektiewe op die gesin	259
5.3 ANDER PERSPEKTIEWE OP DIE GESIN	260
5.3.1 Verbond	260
5.3.2 Skepping	261
5.3.3 Verlossing	261
5.3.4 Pneumatologie	262

HOOFSTUK		BLADSY
5.4	'N MODERNE PERSPEKTIEF OP DIE GESIN	262
5.4.1	Identiteit	267
5.4.2	Voorkoms van die moderne gesin	274
5.5	SKANDES EN GEHEIME IN DIE GESIN	280
5.5.1	Waarheen met gesinskandes en gesinsgeheime	281
	A. Dawid en sy familie	281
	B. Isak en sy familie	290
6.	ONTWIKKELING: SEKSUEEL-VERWANTE GEHEIME	300
6.1	SEKSUEEL-VERWANTE GEHEIME	300
6.1.1	Die geheime seksuele wêreld van adolessente	301
6.2	GEHEIME AS NAVORSINGSTERREIN	315
6.3	VRAAGSTUKKE VIR DIE TERAPEUT	318
6.4	AARD VAN GEHEIME	319
6.4.1	Die uitlewing van dilemmas wat tydens geheim- houding ontstaan	319
6.4.2	Die vorming van gesinsgeheime en die gepaard- gaande vorming van verhoudings	323
6.4.3	Die lokalisering van 'n geheim	325
	6.4.3.1 Wanneer 'n geheim van almal weerhou word	325

HOOFSTUK	BLADSY
6.4.3.2	Sommige gesinslede ken die geheim en ander nie 326
6.4.3.3	Wanneer die geheim die gesinsgrense oorskry 327
6.4.3.4	Die deel van 'n geheim met 'n professionele persoon 328
6.4.3.5	Almal in die gesin ken die geheim 328
6.4.4	Geheime as terapeutiese tema 329
6.4.4.1	Ras 330
6.4.4.2	Etnisiteit 331
6.4.4.3	Godsdiens 331
6.4.4.4	Sosiale stand 334
6.4.4.5	Geslag 334
6.4.4.6	Posisie van die terapeut 335
7.	KLIMAKS EN EINDE VAN DIE NAVORSING 337
7.1	SAMEVATTENDE KRITIESE REFLEKSIE OP DIE NAVORSING 337
7.2	NAVORSINGSKONKLUSIES 348
7.2.1	Die unieke aksieverhale in hoofstuk twee het my bewus gemaak dat daar dominante temas voorkom waar geheime ter sprake is 349
7.2.2	“Language games” en paralogie bied 'n handige agtergrond waarteen narratiewe navorsing en terapie nog beter tot sy reg kan kom 352

HOOFSTUK	BLADSY
<p>7.2.3 Dekonstruksie maak dit moontlik vir gemarginaliseerde stemme om gehoor te word, om tradisionele konsepte te vervang of te transformeer terwyl hulle voorveronderstellinge bevraagteken word</p>	353
<p>7.2.4 'n Deeglike begrip van seksualiteit speel 'n uiters belangrike rol in die ontvouting en ontwikkeling van die perspektief oor seksueel-verwante geheime. Tradisionele sieninge en wyses van hantering van seksualiteit word sodoende gedekonstrueer en 'n ruimte word geskep waarbinne geheime vertel en gedeel kan word</p>	354
<p>7.2.5 'n Geheim het 'n invloed op die persoon(-one) oor wie die geheim gaan, sowel as op die res van die gesin, die groter gesin en die gemeenskap. Derhalwe staan geen geheim in isolasie nie, maar vorm deel van 'n gekompliseerde web van familie- en sosiale geskiedenis, gewese en huidige verhoudings, kragtige emosies, intense waardes, saamgestelde betekenis en 'n verbeelde toekoms</p>	356
<p>7.2.6 Geen gesinsvorm dien as die vorm vir 'n ideale gesin nie. Die mens se identiteit hou verband met die wyse waarop gesinne funksioneer</p>	356
<p>7.2.7 Terapeute kan 'n rol speel om gapings tussen generasies te oorbrug en die sogenaamde "tweede familie" se stem te laat hoor. Ouers moet in aanraking met die "tweede familie" gebring word</p>	357
<p>7.2.8 'n Sterk terapeutiese verhouding, gekenmerk deur vertroue en paralogie, behoort teenwoordig te wees waar geheime in terapie gedeel word</p>	357

7.2.9	'n Geheim kan slegs binne 'n bepaalde "language game" funksioneer. Geheime word geskep deur bepaalde taalgebruik en die betekenis wat aan die taal geheg word	357
7.2.10	Daar moet terapie vasgestel word waar die betrokke geheim gesetel is	358
7.2.11	Groter verhale in die sosiale en kulturele omgewing is dikwels ter sprake by die bewaring of vertel van seksueel-verwante geheime	358
7.2.12	Magsverskille op gemeenskapsvlak beïnvloed die wyse waarop geheime gehanteer word	358
7.3	MY NAVORSINGSERVARING	358
	BIBLIOGRAFIE	361